

XV. světový kongres International Sociological Association

Ve dnech 7.–13. července 2002 se konal v australském Brisbane XV. světový sociologický kongres, jehož hlavním tématem byl *Sociální svět 21. století: ambivalentní dědictví a sílící výzvy*.

Celosvětová setkávání odborníků představují obvykle nepřehlednou, avšak barvitou směsicí jejich mnohostranných aktivit a zájmů. Stejně tomu tak bylo i v případě XV. kongresu International Sociological Association (ISA), jenž se konal na východním pobřeží Austrálie – v období zde vrcholícího zimního období –, avšak také v době tradičních akademických prázdnin. Obě uvedené okolnosti vytvořily příznivé klima pro průběh kongresu: zimní období připomínalo spíše pozdní středoevropské léto; opuštěné akademické budovy byly lehce oživeny živlem setkávání a diskusí účastníků kongresu a vytvářely pro ně obvyklé prostředí. Odpovědnost za organizaci kongresu převzaly tři místní univerzity – Griffith University, University of Queensland, Queensland University of Technology. S plným nasazením svých dostupných organizačních zdatností, které se vyznačují spíše srdečností než dovedností, přivítaly kolem 4 000 účastníků kongresu a zajišťovaly náročný provoz řady kongresových setkání.

Z desítek kongresových příležitostí v Brisbane Convention & Exhibition Centre byly poněkud slavnostnější dva dny (pondělí a sobota), které byly věnovány dvěma prezidentským sekcím plenárního charakteru. Zde se mohl setkat doslova každý s každým pod jednou střechou. Nejnáročnější kongresová práce byla koncentrována ve čtyřech dnech od úterý do pátku. Každý z těchto dnů měl stejné schéma: ranní zasedání od 9 do 12 byla věnována semiplenárním tematickým symposiím, která reflektovala různé aspekty hlavního kongresového tématu. Bylo zde pět takových symposií, která probíhala paralelně ve třech souběžných blocích (od úterý do čtvrtek). V pátek byl rozsah diskutovaných

otázek rozšířen o sedm témat v paralelních speciálních sekcích. Stejný semiplenární stupeň (privilegované umístění v ranním bloku) byl dán *Focused Integrative Sessions of the Research Committees* (zaměřeným integrativním sekcím výzkumných výborů), které rozšiřovaly jednání o další témata, reflektující hlavní kongresové téma. V odpoledních blocích (od 13,30 do 17,30) dominovaly sekce více než padesáti výzkumných komitétů, ale bylo zde možno navštívit i sekce národních asociací, které se zabývaly tématy zvlášť důležitými pro jejich země a národy i sekce jazykových komunit, poskytujících příležitost pro výměnu názorů mezi sociology, často rozdělenými geografickými nebo politickými hranicemi, ale mluvícími stejnou řečí. Odpoledne bylo možno navštívit také „Guest sessions“, na něž přijaly pozvání spolupracující asociace a organizace. Ve večerních hodinách (od 20 do 21,45) probíhala více či méně formální setkání s vybranými prominentními sociology, označovaná jako „setkání autorů se čtenáři“. Paralelně s nimi se konala zasedání *ad hoc* sekcí, ve kterých se setkávaly skupiny, které spolupracují na některých důležitých výzkumech rozličných zaměření, jež přímo nekorelují s hlavním kongresovým tématem.

Množství souběžně probíhajících sekcí a relativně komplikované schéma programu ve třech různých komplexech budov dovolovalo osobní účast jen na vybraných jednáních. Čeští sociologové, kteří se kongresu účastnili, se setkávali jen náhodně, spíše o přestávkách, při přebíhání z jedné sekce do druhé, nebo na prodejní výstavce čtrnácti světových vydavatelství.

Specifickým rysem kongresu byla čtenější účast sociologů z hostitelské země. Příznačná byla i účast sociologů z asijského kontinentu i obecněji ze zemí „třetího světa“. I v této dimenzi se evidentně prosazuje globalizační tlak a výzva, zda může takové globální společenství fungovat a jakou úlohu může v těchto procesech sehrávat. Z tohoto úhlu pohledu bylo místo konání kongresu zvoleno velmi vhodně: Austrálie se nachází

na geografickém jihu světa, v oblasti Pacifiku, blízko jihovýchodní Asie, v současnosti nejrychleji se měnícího multikulturního regionu světa. Výběr této lokality je symbolický, podtrhuje skutečně mezinárodní charakter ISA, její hledání univerzálnosti spojené s respektem ke specifickým identitám a kulturám světa.

Odstupující prezident ISA *Alberto Martinelli* v uvítací řeči upozornil na rozporuplnost současného sociálního světa – na jedné straně vzrůstají fragmentace, hierarchizace, nerovnosti a konflikty. Na druhé straně se prosazují globalizační tendence společnosti v rozděleném světě s bezprecedentními nadějemi na prosazení rovných práv a uspokojivé životní úrovně pro lidstvo a stále hrozivějším nebezpečím nukleární války a ekologické zkázy naší civilizace. *Martinelli* také zdůraznil úlohu mezinárodních vědeckých společností jako specifických epistemických komunit a potřebu hledání demokratických forem ovládnutí společenských procesů.

S krátkými uvítacemi příspěvky vystoupili *Jake M. Najman* (prezident lokálního organizačního výboru), *John Germov* (prezident Australské sociologické společnosti) a *Malcolm Alexander* (koordinátor programu kongresu). Úvodní řeč viceprezidenta ISA *Piotra Sztompky* byla zaměřena na orientaci ve velmi bohaté programové náplni kongresu.

Hlavními hvězdami pondělní *Presidential Session* byli *Margaret Archerová* a *Neil Smelser*. *Archerová* rozvíjela kontrapozici systémová integrace versus sociální integrace, a to v historickém průřezu, který naznačuje nové formy fragmentace světa. Národní reprezentace ztrácí schopnost regulovat svět finančních trhů a nových elit. *Smelser* argumentoval méně dramaticky, podotkl například, že ideologie instrumentálního aktivismu je stále velmi živá. Lze očekávat další růst komplexity a diversity, změny však budou evoluční, pozvolné. Odpovědnost státu vidí nejen v oblasti ekonomické, ale i v boji proti terorismu, který není „stateless“. Diskutující *A. Touraine* zdůraznil kritický pohled a roli „malých“, osobních vyprávění. Akcent

na subjekt spojil s požadavkem na materialističtější a historičtější „definici“ společnosti.

Následující tři dny začínaly celkem 5 tematickými sympozii, která byla věnována vždy jednomu problémovému okruhu, k němuž se vyjadřovali tři až čtyři referující.

Prvním sympoziem byly *Nerovnosti a exkluze*. Bylo věnováno otázkám globálních perspektiv nerovností. Zaujaly zde především příspěvky *G. Therborna* o dimenzích a procesech globálních nerovností a *M. Houta*, prezentujícího výsledky mezinárodního výzkumu sociální mobility. O základních oblastech nerovností a exkluze hovořil ve svém vystoupení o proměnách zaměstnaneckých vztahů a nerovnostech na trhu práce *A. Kalleberg*, *M. Kivinen* se věnoval utváření střední třídy v Rusku. Kulturním dimenzím nerovností byl věnován příspěvek *M. Lamonta* shrnující poznatky z výzkumu dělníků v USA a ve Francii.

Druhé sympozium bylo věnováno otázkám *Vědění, kreativity a komunikace*. Zabývalo se vlivem vědění na sociální změny v soudobých společnostech, sociálními procesy kreativity a novými informačními technologiemi, komunikací a sítěmi. Přineslo řadu zajímavých postřehů o fungování fyzických (schůze!) i virtuálních komunit, otevřelo problém nezbytnosti komunikace face-to-face.

Tématem třetího sympozia byla *Sexualita, rodiny a formy intimity*. Bylo věnováno jejich sociokulturním dimenzím, konfliktům a mezi-kulturním aspektům problematiky HIV/AIDS.

Ambivalence sociální změny bylo téma dalšího sympozia, které se zabývalo otázkami kulturních traumat současnosti. Vystoupili zde *P. Sztompka* s příspěvkem o traumech sociální změny, všudypřítomný *J. Alexander* hovořil o sociální konstrukci kulturních traumat, *N. J. Smelser* se vrátil k událostem z 11. září 2001 a *K. Zagorski* se zabýval postkomunistickými traumaty. Dalším tématem byly pokusy o oživení nosnosti konceptu anomie. Ve společnosti Pokrovského, *Atteslandera* a *Filippova* ovšem zaujal spíše *Barry*

Johnston ilustracemi toho, jak se lze v životě veřejném i soukromém. V poměrně obecné poloze se objevilo několik zajímavých typologických námětů, například pokud jde o formulování stížností (nárků) a jejich artikulaci směrem k veřejnosti. V paralelní debatě o participaci zaznívaly spíše skeptické hlasy (J. F. Chanlat) a poukazy na převažující manažerismus. Podle G. Szélla je participace ambivalentní, souvisí s demokracií a vzděláním, může za určitých okolností sklouznout do pasti. Důležitý aspekt představuje individualizace.

Páté tematické sympozium se zabývalo *Rozdíly a zájmy*. Sešla se zde řada témat od feminismu přes otázky multikulturalismu až po otázky etnické identity.

Poslední den byl věnován speciálním sekcím, reflektujícím některá další významná témata, jako je postavení americké sociologie v současném světě, ženské hnutí, globalizace a nová vlna radikalismu vyjádřená zejména v antiglobalizačních hnutích, otázky práva a další témata. U kulatých stolů na toto téma se scházely veličiny jako např. I. Wallerstein, G. Therborn, C. Calhoun, E. Tiryakian, C. Chase-Dunn.

Výše uvedenou programovou charakteristiku zasedání lze doplnit přehledem problémů, které se projevovaly v diskusích na příči uvedenými tématy a získávaly tak punc naléhavosti a závažnosti. Jde především o důsledky globalizace ve vztahu k pokulhávajícím kapacitám jejich sociální kontroly (*governance*). Sociologická relevance tohoto problému zazněla zejména na prezidentských zasedáních a dále ve vystoupeních A. Touraina, N. Smelsera, J. Alexandera, G. Therborna, K. Thompsona, K. Knorr Cetiny. Zajímavé diskuse probíhaly na zasedáních, která byla organizována několika výzkumnými výbory. Na pozadí těchto zasedání krystalizovala závažnější (a obecněji formulovaná) témata – např. sociální politiky a sociálních hnutí, sociální a ekonomické souvislosti procesů označovaných jako „společnost vědění“, vztahů mezi profesionalizací a prací, změn ve formách a úloze veřejné sféry. Zřetelně se zde

projevoval přínos mezioborového pohledu na zvolená témata, zejména prolínání poznatků a přístupů ekonomických a sociologických vědních oborů.

Programovou náplň odpoledních a večerních zasedání lze charakterizovat výstižným komentářem ke globálním setkáváním sociologů, který uvedl Dirk Käsler v tematickém čísle *International Sociology*: podle jeho názoru taková setkávání lze charakterizovat spíše jako *jamboree* akademických odborníků, která nahradila dřívější republikánské formy organizace takových setkávání (Käsler, D., 2002, *From Republic of Scholars to Jamboree of Academic Sociologists: The German Sociological Society, 1909–1999*, *International Sociology*, Vol. 17, No. 2, pp. 159–178). Rozmanitost a obsahová nepřehlednost byly vskutku příznačné pro zasedání, která byla organizována výzkumnými výbory. Nicméně nelze konstatovat, že taková rozmanitost by byla doprovázena neodpovědností k diskutovaným tématům, neochotou k jejich hodnocení podle poznávací i praktické relevance a solidárním sdílením určitých převažujících stanovisek. V této linii bylo možné sledovat určité problémy, na které se soustřeďovaly diskuse a které lze označit jako charakteristická témata současných sociologických bádání. Již výše bylo uvedeno takové téma: sociální důsledky globalizace a povaha globalizačních procesů. Navazující tematická sympozia sledovala významné aspekty klíčové otázky, která byla spojena s globalizačním tématem: jaké formy sociální kontroly se mohou uplatnit v podmínkách globalizace? Jde zejména o porozumění souvislostem mezi vědění, tvořivostí a komunikací, ambivalencí současných sociálních změn a jejich kulturních důsledků i úloze politiky v podmínkách dynamicky se proměňujících sociálních rozdílů a vyostřující se kulturní rozmanitosti. V kontextu těchto diskusí krystalizovaly možné obrysy a důležité aspekty problému sociální kontroly globalizačních procesů, i když zdaleka ne v tak přesvědčující podobě, aby tlumily celkové znepokojení, které se v této otázce projevovalo mezi účastníky

kongresu. Určité zvýznamňování sociologických témat se projevilo již při přípravě programu kongresu, když se výzkumné výbory dohodly na společně organizovaných zasedáních. Jako příklad lze uvést zasedání, která organizoval výzkumný výbor pro historii sociologie (RC 08) spolu s výzkumnými výbory pro komunikaci, vědění a kulturu (RC 14) a pro vědu a techniku (RC 23), která se týkala kulturních problémů kapitalismu, výsledků výzkumů komparativní historické sociologie o impériích, či figurativní sociologie. Jiným příkladem byla zasedání k problémům vztahu demokracie a efektivnosti, na jehož přípravě se podílely výzkumné výbory sociologie participace a sebeřízení (RC 10), sociologie organizace (RC 17), politické sociologie (RC 18), žen ve společnosti (RC 32), teorie a výzkumu odcizení (RC 36).

Tematické sympozium **Vědění, kreativita a komunikace**. Na programu tohoto sympozia i zasedání některých výzkumných výborů byla probírána koncepce „společnosti vědění“, která nabízí produktivní poznávací rámec nejen pro analýzu sociálních důsledků moderního vědění, zejména informační a komunikační techniky, ale i povahy současného vědění, jeho zdrojů i forem sociální kontroly. V perspektivě této koncepce lze také tematizovat problémy globalizace, neboť současné vědění představuje klíčový faktor globalizace. Přesnější porozumění jeho sociálnímu zakotvení pak také umožňuje pochopit možnosti sociální kontroly globalizačních procesů. V několika vystoupeních byly formulovány podstatné argumenty k této problematice.

Podle K. Knorr-Cetina vyjadřuje pojem *společnost vědění* několik zřejmých předpokladů: dochází k ústupu významu akademické vědy, prosazuje se vliv ostatních forem vědění, diverzifikují se také základní epistemické přístupy (pojetí pravdy a omylu, pravdy a konsensu) a krystalizují určité (zobecnující/transcendentální) předpoklady, které autorka nazývá „makroepistemickým uspořádáním“ či kulturou vědění. Příkladem takové kultury vědění je „informační vědění“,

jehož obrys analyzuje na příkladech globálních finančních trhů. Tento typ vědění se vytváří pomocí informační a komunikační techniky, zahrnuje sítě odborníků působících na těchto trzích, kteří reprezentují investory a poptávku po investicích. Jeho makroepistemické uspořádání se liší od akademické vědy tím, že je založeno na těsné vazbě k uživatelům informačního vědění. Vyznačuje se bohatě strukturovanými sítěmi, v jejichž uspořádání lze identifikovat určité vnitřní i vnější okruhy, např. mezi výrobci a spotřebiteli na jedné straně a sítí aktérů na finančních trzích na straně druhé; mezi národními a mezinárodními (politickými, hospodářskými i finančními) aktéry; mezi potřebami a pohnutkami k investicím na straně jedné a spekulativními potřebami/pohnutkami na straně druhé.

Zatímco K. Knorr-Cetina opírala svou koncepci *společnosti vědění* o rozsáhlý projekt výzkumu zdrojů a forem vědění spojeného s finančními trhy, další příspěvek k této tematice vycházel z poznatků, které krystalizují na rozhraní sociologie a dalších sociálních věd. Nico Stehr – autor několika známých knih o společnosti vědění a „zakládající autor“ tohoto pojmu – objasnil svou představu jak s pomocí kontextu vzniku této koncepce, tak i její možné obsahové struktury (např. N. Stehr, 1994, *Knowledge Societies*, London, Sage). Navazuje na poznatky o změnách ve způsobu produkce, které využil již D. Bell ve své koncepci postindustriální společnosti: o růstu významu informací jako určující formy produktivního kapitálu (oproti kapitálu vztaženého k fyzickým zdrojům), růstu významu služeb a růstu významu socio-kulturních faktorů ve vztahu k industriálním strukturám. Navazuje také na zkušenosti z 80. a 90. let, které naznačují, že pro praktické využití vědeckého vědění jsou důležité jak technika (dovednosti ve vztahu k přírodě), tak i institucionální reflexivita (schopnost institucionální změny – tedy dovedností ve vztahu k socio-kulturním zdrojům). V hospodářském jednání se tento přístup prosadil velmi výrazně (teoreticky i empiricky) tvrzením o významu vědění pro růst

přidané hodnoty. Tuto zkušenost Stehr zobecňuje pomocí teze, podle které je pro praktické využití vědění podstatný přírůstek vědění, ne jeho zásoba. Na tento poznatek pak navazuje základní určení vědění jako schopnosti k sociálnímu jednání. Z této teze pak vyplývají dva podstatné důsledky: (i) kontext jednání je ovlivněn sociální skutečností – nerovnostmi v distribuci dalších zdrojů pro jednání, jejím institucionálním rámcem, a (ii) společnost si v důsledku uplatnění poznatků vědy a techniky vytvořila schopnost svět konstruovat – stává se stále zřetelněji produktem sama sebe. Zkoumání ekonomických a sociálních důsledků společnosti, ve které je klíčovým zdrojem vědění, se podle autora stává ústředním tématem sociálních věd. Umožní také chápat a ovlivňovat formy kontroly růstu vědění. Současná politická uspořádání – způsoby vládnutí a správy – selhávají, neboť hledají řešení v odvozených problémech: v krizi vládnutí pomocí státu, v komercializaci či globalizaci sociálních poměrů, v distanci mezi laiky a odborníky apod.

Diskuse k pojetí *společnosti vědění* probíhala také nepřímou, v souvislosti s některými sociálními projevy, které evidentně navazují na rozšiřování komunikační a informační techniky a její využití v sociálním jednání. Takovým tématem je např. fenomén *sociálních sítí*. Podnětné argumenty k tomuto tématu formuloval ve svém vystoupení *Randal Collins*. Poukázal na potřebu reformulace Durkheimovy představy o sociálních vztazích zobecněných v typu mechanické a organické solidarity – mechanickou solidaritu označil jako pevné a hustě zformované vazby mezi jednotlivci („klany“), zatímco organická solidarita se vyznačuje slabostí intersubjektivních vazeb („kluby“). Intersubjektivní vztahy, které se utvářejí v kontextu společnosti vědění, však nelze zařadit ani do jednoho z těchto typů. Proto navrhuje uvažovat o novém typu sociálních vazeb, jež nazývá intelektuální sítě, jež považuje za klíčový prostředek a prostředí pro tvořivost. Z toho důvodu se intelektuální sítě shlukují jednak kolem vynikajících aktérů, témat, která for-

mulují, a prostředí soutěživosti, která se mezi nimi vytvářejí. V tomto typu intelektuálních sítí – který nazývá horizontálním – se podle jeho názoru prosazuje tzv. zákonitost malých čísel při získávání veřejné pozornosti. Jinými slovy, jen omezený počet soutěžících tvůrců/inovátorů může získat veřejnou pozornost, a tím šanci pro zdůvodnění témat/produktů, které vytvářejí. Omezenost veřejného „prostoru pozornosti“ je podle Collinse faktorem omezujícím intelektuální tvořivost v posledních desetiletích, a také příčinou toho, že tvořivost je kromě vysoké koncentrace úsilí v určitém směru také formována schopností „vypořádat se s rivaly“ a schopností podpořit intelektuální výkon i „emocionální energií“. Politické sítě považuje rovněž za intelektuální sítě, avšak při jejich formování se prosazuje řada specifíků: působí zde více rodinné vazby; prostor veřejné pozornosti je více omezen; formulace témat nedosahuje tak vysoké abstrakce; schopnost vydávat emocionální energii je rozvinutější – neprojevuje se jen obecně, ale je s to oslovit určité segmenty populace.

Další problém z tematiky *společnosti vědění* se týkal vlivu informační a komunikační techniky (ICT) na veřejnou či soukromou sféru. *Craig Calhoun* prezentoval výsledky svého výzkumu, které poukazují na převahu vládních organizací i korporací při osvojování prostředků ICT nad nevládními organizacemi. Důvod spatřuje v rozdílné mife adaptace relevantních institucí na tuto techniku. *John Urry* prezentoval k tomuto tématu rozdílnou interpretaci. Většina výzkumů sociálních důsledků ICT je podle jeho názoru chybně orientována jen na oblast formalizované komunikace. V diskusi také zazněl kulturně kritický hlas *Steve Fullera* k mnohým sociologickým koncepcím, včetně koncepce „společnosti vědění“. Vysvětloval, že mnohé sociologické koncepce a pojmy již vyjadřují (a usnadňují) proces podřizování vědy kapitalistickým formám osvojování. Jako příklad uváděl kategorie sociálního kapitálu, koncepci společnosti vědění nebo známou koncepci postakademické vědy. Kulturně kritický tón příspěvků

S. Fullera byl bezpochyby dobrým podnětem pro diskusi a vyjasňování tématu kongresu, jenž chtěl ozřejmit sociální povahu rostoucích výzev k jednání v situaci ambivalentně působících institucí.

Ruská sekce. Hlavním jednacím jazykem světových sociologických kongresů bývá angličtina, někdy v kombinaci s dalšími jazyky, především španělštinou nebo francouzštinou. Cizojazyčné sekce mají sdružovat vědce z rozdílných zemí, které spojuje společný jazyk, jiný než anglický. *Ruské sekce* se účastnilo kolem šedesáti vědců ze zemí bývalého Sovětského svazu. Část z nich vystupovala i v jiných sekcích, vedených v angličtině. Ruská sekce probíhala po dvě odpoledne a z předložených 44 příspěvků organizátoři vybrali k prezentaci celkem asi dvacet. Koordinátorem celého jednání sekce byl profesor *Nikita Pokrovski* z Moskevské státní univerzity, který řídil i první odpolední jednání, druhý den se organizace ujal prof. *Michail Gorškov* z Ruského nezávislého institutu sociálních a národnostních problémů v Moskvě. Ruská akademie věd (Socio-politický výzkumný institut) a Ruská sociologická společnost uspořádaly dva měsíce před konáním kongresu v Brisbane symposium v Moskvě pod názvem *Sociologie 21. století: pohled z Ruska*. Současný svět je v něm nahlížen ruskýma očima z několika úhlů: ruský pohled na současné sociologické teorie, historie sociálních procesů a myšlení, sociální trendy soudobého světa, sociální politika a sociální technologie.

Moskevské sociologické diskusní fórum do určité míry sloužilo jako příležitost k ujasňování ruských postojů k soudobé světové realitě a mnozí jeho účastníci své názory pak prezentovali na kongresu v Brisbane. Je ovšem škoda, že i v Brisbane zůstali sami mezi sebou a k mezinárodní výměně myšlenek docházelo v jiných, anglicky vedených, sekcích. Ruská sekce sice mohla nabídnout vynikající průřez soudobou ruskou sociologií, ale na své si přišel pouze ten, koho zajímá speciál-

ně ruská problematika. Pro cizince, neznalého ruských poměrů, mohla znít některá témata příspěvků spíše záhadně (sociální problémy migrace do Ruska v postsovětském období, sociální vlivy moderních ruských učitelů, polyetnická struktura moskevské populace, Kozáci na jihu Ruska: tolerance a konflikt), nebo podezřele (sociologie jako ideologie pro nové Rusko).

V příspěvcích se střídala různá témata: reflexe globalizace, reakce na transformační změny v Rusku v posledních deseti letech, změny hodnotového systému ruské populace, vzdělání jako nová hodnota ve společnosti, kořeny sociálních nerovností, Rusko po 11. září 2001, etnické faktory v procesu transformace v Rusku, Kavkaz v kontextu sociální a kulturní transformace, vztah Rusů a Němců jako zdroj sebeidentifikace, ruská mentalita jako limit demokratických reforem, paradox jako charakteristický jev transformace v Rusku, přechod k tržní společnosti v Rusku: strategie slepé uličky.

Hodnoty, hodnotové systémy, formování kulturní identity soudobého Ruska patřily k nejfrekventovanějším diskusním otázkám. Objevovaly se snahy přesněji vymezit úlohu ruské inteligence i snahy vyrovnat se s temnými stránkami současnosti – organizovaným zločinem v Rusku a jeho lokální i globální dimenzí.

Ruská sekce patřila k zajímavým kongresovým příležitostem. Nejspíš také proto, že ruština je pro nás stále srozumitelná a ruská sociologická témata korelují s našimi zkušenostmi více než problémy řešené sociologií v USA, jihovýchodní Asii, Jižní Americe nebo Austrálii.

Vzhledem k relativní geografické blízkosti Ruska je načase, aby česká sociologie věnovala velmi bohaté sociologické produkci ruských kolegů větší pozornost.

Karel Müller, Věra Majerová,
Jiří Buriánek, Pavel Kuchař